וְחָזַר וְאָמַר אֵינִי מְשַׁלֵּם מַאי מִי אַמְרִינַן מֶהֱדַר קָא הָדַר בֵּיהּ אוֹ דִלְמָא בְּמִלְּתֵיהּ קָאֵי וּדְחוּיֵי הוּא דְּקָא מַדְחֵי לֵיהּ אָמַר הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם וּמֵת וְאָמְרוּ בָּנָיו אֵין אָנוּ מְשַׁלְּמִין מַאי מִי אַמְרִינַן מֶהֱדַר קָא הַדְרֵי בְּהוּ אוֹ דִלְמָא בְּמִלְּתָא דַאֲבוּהוֹן קַיְימֵי וּדְחוּיֵי הוּא דְּקָא מַדְחוּ לֵיהּ שִׁלְּמוּ בָּנִים מַאי מָצֵי אָמַר לְהוּ כִּי אַקְנָאִי כְּפֵילָא לַאֲבוּכוֹן דְּעָבַד לִי נַיְיחָא נַפְשָׁאִי לְדִידְכוּ לָא אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא שִׁילֵּם לַבָּנִים מַאי מָצוּ אָמְרֵי לֵיהּ כִּי אַקְנֵי לָךְ *אֲבוּנָא כְּפֵילָא דַּעֲבַדְתְּ לֵיהּ נַיְיחָא נַפְשֵׁיהּ אֲבָל אֲנַן לְדִידָן לָא אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא שִׁלְּמוּ בָּנִים לְבָנִים מַאי שִׁילֵּם מֶחֱצָה מַאי שָׁאַל שְׁתֵּי פָּרוֹת וְשִׁילֵּם אַחַת מֵהֶן מַאי שָׁאַל מִן הַשּׁוּתָּפִין וְשִׁילֵּם לְאֶחָד מֵהֶן מַאי שׁוּתָּפִין שֶׁשָּׁאֲלוּ וְשִׁילֵּם אֶחָד מֵהֶן מַאי שָׁאַל מִן הָאִשָּׁה וְשִׁילֵּם לְבַעְלָהּ מַאי אִשָּׁה שֶׁשָּׁאֲלָה וְשִׁילֵּם בַּעְלָהּ מַאי *[א]תֵּיקוּ *אָמַר רַב הוּנָא [ב]מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ שְׁבוּעָה שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּתוֹ מַאי טַעְמָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא עֵינָיו נָתַן בָּהּ מֵיתִיבִי *[ג]הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן וְאָבַד הַמַּשְׁכּוֹן וְאָמַר לוֹ סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו שֶׁקֶל הָיָה שָׁוֶה וְהַלָּה אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו סֶלַע הָיָה שָׁוֶה פָּטוּר [ד]סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו שֶׁקֶל הָיָה שָׁוֶה וְהַלָּה אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו שְׁלֹשָׁה דִינָרִים הָיָה שָׁוֶה חַיָּיב סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו ב' הָיָה שָׁוֶה וְהַלָּה אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו סֶלַע הָיָה שָׁוֶה פָּטוּר סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו שְׁנַיִם הָיָה שָׁוֶה וְהַלָּה אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו ה' דִינָרִים הָיָה שָׁוֶה חַיָּיב מִי נִשְׁבָּע מִי שֶׁהַפִּקָּדוֹן אֶצְלוֹ שֶׁמָּא יִשָּׁבַע זֶה וְיוֹצִיא הַלָּה אֶת הַפִּקָּדוֹן *אַהֵייָא אִילֵימָא אַסֵּיפָא וְתֵיפּוֹק לֵיהּ דִּשְׁבוּעָה גַּבֵּי מַלְוֶה הִיא דְּהָא קָא מוֹדֵי מִקְצָת הַטַּעֲנָה אֶלָּא אָמַר שְׁמוּאֵל אַרֵישָׁא מַאי אַרֵישָׁא אַסֵּיפָא דְּרֵישָׁא סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו שֶׁקֶל הָיָה שָׁוֶה וְהַלָּה אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו שְׁלֹשָׁה דִינָרִין הָיָה שָׁוֶה חַיָּיב דִּשְׁבוּעָה גַּבֵּי לֹוֶה הוּא וְאָמוּר רַבָּנַן לִשְׁתַּבַּע מַלְוֶה שֶׁמָּא יִשָּׁבַע זֶה וְיוֹצִיא הַלָּה אֶת הַפִּקָּדוֹן וְאִם

אִיתָא

ואמרו בנים אין אנו משלמין. (א) לא הספיק לשלם עד שמת: **שלמו בנים.** והאב לא הספיק לומר הריני משלם עד שמת: **דעבד לי נייח נפשאי.** פעמים רבות עשה לי קורת רוח: **שילם לבנים.** מתו הבעלים ונגנבה ואמר השומר לבנים הריני משלם או שילם מהו: **שלמו בנים לבנים מהו.** דליכא שום נייחא נפשא באלו שהם קיימים שלא הם ולא אביהם עשו קורת רוח לאלו ולא אביהם של אלו קיבל קורת רוח מבני השומר: **או דלמא.** כיון שאביהם הראשונים הוה להו נייחא נפשא בהדדי קנו כפילא אף בנים מן הבנים: **שילם מחצה.** מתחילתו אמר הריני משלם מחצה ולא יותר: **מהו.** לקנות חצי הכפל: **שאל שתי פרות.** אם תמצי לומר לא קני מחצה שאל שתי פרות ונגנבו ואמר הריני משלם אחת ולא אמר מתה מחמת מלאכה: **מהו.** לקנות כפל שלה מי אמרינן כיון דפרה שלימה שילם קנה או דלמא כיון דתרוייהו חד פקדון הוו ואינו משלם את שתיהם לא אקני ליה כפילא שהרי הוא נפסד על ידו: **ושילם לאחד מהם.** חלקו חצי דמיה שעליו מהו לקנות חלקו המגיעו מי אמרינן כל הקרן שלו שילם או דלמא בעינן עד שישלם כל הפרה: **ושילם אחד מהם.** חצי דמיו שעליו: **מהו.** שיקנה חצי הכפל מי אמרינן הרי שילם כל המוטל עליו: **שאל מן האשה.** פרה של נכסי מלוג שהקרן שלה והפירות לבעל: **ושילם.** הפרה לבעל: **מהו.** לקנות הכפל מי אמרי' כיון דקרן לאו דבעל הוא לאו תשלומין מעליא נינהו ולא קני כפילא או דלמא כיון דאפוטרופוס הוא על הנכסים ואוכל הפירות בעלים הוי עלייהו ותשלומין הן: **אשה ששאלה.** לגוף קרקע מלוג שלה: **משביעין אותו.** אמתני' קאי אע"פ שהוא משלם כדקתני שילם ולא רצה לישבע משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו: **שקל.** חצי סלע: **פטור.** הלוה מן השבועה שאין כאן הודאה במקצת: **חייב.** לישבע שכך היה שוה ומשלם לו דינר שהודה לו: **ושתים היה שוה.** והלוה תובע את המלוה את יתר דמיו וקא סבר האי תנא המלוה על המשכון שומר שכר הוא: **פטור.** מן השבועה שאין כאן הודאה שחייב לו כלום: **ויוציא הלה כו'.** ויפסלנו: **אהייא.** קאי מי נשבע דקתני בה: **אילימא אסיפא.** אחיוב דסיפא: **תיפוק ליה כו'.** ולמה ליה למתלי טעמא בשמא יוציא הפקדון ויפסלנו לעדות ולשבועה: **מאי ארישא.** הא רישא פטור קתני: **אסיפא דרישא.** אחיוב דקתני ברישא קאי: **לשתבע מלוה.** שלא היתה שוה אלא שקל ויטול שקל דכיון דאיכא שבועה על הלוה מן התורה אי אתה יכול לפוטרו בלא כלום ומשום תיקון עולם שלא יפסל ישראל שקלוה לשבועה מיניה ושדיוה אמלוה: **ואם**

איתא

וחזר ואמר איני משלם [מאי] מי אמרינן מהדר קהדר ביה. מכאן מוכיח ר"ת דאם אמר לחבירו השבע וטול קודם שנשבע יכול לחזור בו ולומר אשבע ולא אשלם ובפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכח. ושם) דאמר עבדי גנבת והלה אומר אתה מכרתו לי לך השבע וטול ונשבע אינו יכול לחזור בו לא גרס נשבע בלא וא"ו דמשמע שבע"כ ישבע וקרים שבועת הדיינים (שבועות דף לט. ושם ד"ה אם) דאמר אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד לא כפרש"י שפוטרין אותו לפי שאינו יכול לחזור בו אלא יש לומר מסלקין אותו מב"ד כדי שיתבייש לחזור ולומר אשבע מיהו שוב פירש ר"ת בתשובה אחת דשפיר גרסינן ונשבע בלא וא"ו וישבע בע"כ והא דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד. ושם: ד"ה שלא) גבי נאמן עלי אבא ואביך מחלוקת לאחר גמר דין אבל קודם גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו הכא אפילו קודם שנשבע אינו יכול לחזור בו דכיון שקבל עליו לשלם אם ישבע זה שכנגדו הוי כמו לאחר גמר דין והכא דקאמר מהדר קהדר ביה לא שיוכל לחזור אלא רוצה הוא לחזור אף על פי שאינו יכול ולא מקני ליה כפילא משום דאטרחיה לב"ד כדאמר בסמוך גבי ההוא דאפקיד כיפי וכה"ג איכא בפ' יש נוחלין (ב"ב דף קלח.) מדאשתיק קנינהו וכשצווח לבסוף מהדר קהדר ביה פירוש רוצה לחזור ואינו יכול:

הריני משלם ומת כו'. תימה היאך ישלם לבני הנפקד כפל הא אין אדם מוריש קנס לבניו כדתנן בריש פרק נערה שנתפתתה* (כתובות דף מא:):

שאל מן האשה. פי' רש"י פרה מנכסי מלוג שהקרן שלה ופירות לבעל וקשה דמאי קבעי דכי שאל פרה מן האשה כאילו שאל הפירות מן הבעל וכששילם הפרה לבעל כאילו שילם הקרן לאשה ויש ליישב ששילם לבעל חלקו כמו שהיתה שוה לפירותיה ולא שילם הקרן וגרע משילם לאחד משותפים חלקו דהתם שילם קרן ודוחק ויש לפרש שאל מן האשה כשהיתה פנויה שהיו שלה הקרן והפירות ונישאת דהשתא שילם הפירות לבעל אפילו נתן הכל לאשה דכיון דנישאת יש לו פירות כדין נכסי מלוג וכן אשה ששאלה כשהיא פנויה ונישאת ושלמה דהשתא שילם הבעל דהוו הפירות שלו והריב"ן פי' שאל מן האשה ומתה ושילם לבעל מהו דאפילו אם תמצא לומר דשילם לבנים קנה כפילא משום ניחותא דאבוהון אבל בעל לא חייש לניחותא דאשה ולישנא דמעכשיו אשה אינה חסה על בעלה וכן אשה ששאלה ומתה ושילם בעל אפי' אם מפקיד מקני כפילא לבני נפקד משום דרחים להו משום אבוהון אבל לא מקני להו לבעל משום אשתו שמתה:

שמא יוציא הלה הפקדון. פירש רש"י ויפסלנו לעדות ולשבועה וקשה לר"ת דכל שכן שישבע הלוה שהוא ידקדק יותר לישבע באמת כדי שלא יפסלנו המלוה וכי עבדינן תקנה לרמאי וכי תימא דחיישינן שמא המשכון יתקלקל אחרי כן ויוציא עליו לעז אע"פ שנשבע באמת *א"כ מאי פריך בסמוך כי משתבע מלוה נמי לטרח לוה ולייתי והשתא אי שוה יותר אם כן נשבע לשקר וכל שכן שיזהר בשבועתו ונראה לרבינו תם כפירוש רבינו חננאל דקאמר כמו שבועה לבטלה וגנאי הוא לישבע היכא שהדבר מתברר אחרי כן שהמלוה יוציא את הפקדון אבל כי רמינן לה על המלוה לא ישבע עד שידע שלא יוכל למלאה וא"ת אמאי לא חשיב הא בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה: ושם ד"ה והגו) עם הנשבעין ונוטלין דליכא למימר תנא ושייר דהאי קתני כדדייק בפ"ק דקידושין (דף טז: ושם) גבי אלו מעניקין להם ויש לומר דלא חשיב התם אלא אותם שאין יכולין לישבע כגון גזלן וחובל דניכרים הדברים כיון שנכנס שלם בביתו ונתקוטטו ויצא חבול שהוא חבלו וכן בחנוני אינו יכול לישבע בעה"ב שאינו יודע אם נתן חנוני לפועלים וכן שכיר שאין בעה"ב יכול לישבע לפי שהוא טרוד בפועליו ומהאי טעמא נמי במוציא הוצאות על נכסי אשתו אמרי' בפרק האשה שנפלו לה כו' (כתובות דף פ. ושם ד"ה ישבע) ישבע כמה הוציא ויטול דאין האשה יודעת כמה הוציא בעלה ולא חשיב לה פי' כל הנשבעים דהוי בכלל שכיר אבל הכא הלוה יכול לישבע דקים ליה טפי ממלוה אך שלא רצו חכמים גזירה שמא יוציא הלה כו': [וע"ע תוס' כתובות פ. ד"ה ישבע ועוד שם פז: ד"ה ולגו]:

מגו

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ח מהל' שאלה הל' ה סמג עשין פח טוח"מ סי' רלג:

י ב מיי' פ"ו מהל' שאלה ופקדון הל' א סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלה סעי' א וסי' שם סעי' א:

יא ג מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה הל' ד סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' עב סעי' ט:

יב ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' י:

[ועיין תוס' בבא קמא קמא ע"ב. ד"ה סיפא כו']

מסורת הש"ס

גי' רש"ע כפילא אבונא

לעיל ה:

שבועות מג.

[שם: ע"ש]

צ"ל מכל מקום רש"א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואמרו וכו'. משלמים והאב לא הספיק

רבינו חננאל

שלמו בני שואל למשאיל או א) לבני המשאיל או שילם מחצה ולא הספיק להשלים הנשאר עד שנמצא הגנב או שאל מאשה ושילם לבעלה או שאלה האשה ושילם בעלה או שאל משני שותפין ושילם לאחד מהן או שאלו שני שותפין ושילם אחד מהן אלו כולן עלו בתיקו. וקיימא לן ממון המוטל בספק חולקין. אמר רב הונא ומשביעין. פי' אע"פ שמשלם אמר רב הונא משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו חיישינן שמא עיניו נתן בה ותלמוד ארץ ישראל מסייע דתנינן לא סוף דבר שלם אלא כיון דאמר הריני משלם חוששין ב) שמא שלח בה יד. אמר הריני נשבע וראה שנגלגלין עליו שבועות אחרות חזר ואמר הריני משלם חוששין. אמר ר' יוסי לא חייבתו התורה להחמיר עליו אלא להקל עליו שאם רצה לשלם ישלם ואם אינו רוצה לשלם ישבע. הדא [לזו] עדים שנגנבה באותם הדה הוא דאמר ר' אלעזר המוכר קנסיו לאחר לא עשה כלום. ואותבינן אהא דרב הונא הא דתנן המלוה את חבירו על המשכון ואבד ואמר לו סלע הלויתיך ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה פטור וכו' פי' הסלע הוא ד' דינרין והשקל הוא שני דינרין חצי סלע ג) כשאבד המשכון וטוען המלוה כי הלויתיך עליו ד' דינרין והיה שוה שני דינר הריני מחשב על ב' דינרין דמי המשכון שאבד מפני שאמרו חכמים כשומר שכר אני שמשלם הגניבה והאבידה עכשיו חייב אתה לתת לי ב' דינר תשלום הסלע והלה אומר לא כי אלא ד' דינרין הלויתני וד' היה שוה המשכון ולא נשאר לך כלום פטור הלוה משבועה דאורייתא שהרי לא הודה לו במוקצת מן התביעה אבל אם [טען] הלוה סלע הלויתני ג' דינרין היה שוה המשכון ונשאר לך עלי דינר והמלוה אמר לא היה שוה המשכון אלא ב' דינר ונשארו לי עליך ב' דינר כיון שהודה בדינר חייב לשלם (על) הדינר וישבע על הדינר האחד שבועה דאורייתא ותנן בהדא מתני' מי נשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון ואינו שוה ג' דינ' כמו שנשבע ותמצא הלוה חשוד על השבועה.

וקשיא

א) או שילם השואל לבני המשאיל או שלמו בני השואל לבני המשאיל: ב) בירושלמי לפנינו הגי' אלא כיון דאמר הריני משלם כמי שילם. אמר משלם אני חוששין שמא שלח בו יד וכו' וכצ"ל גם כאן.

ג) וכשאבד המשכון טען המלוה וכו'.